

joel & ethan coen

simon popek

S festivalskimi intervjuji je križ; nabasati na samostojen intervju z bratoma je še petkrat težje kot sploh dobiti ga. *Small group interview* je dandanes v Cannesu največ, kar lahko dobiš. *Small* je po agentovih definicijah v bistvu *big*, toda če nekateri iz obupa odstopijo, utegne iz *small* nastati *smaller* in v tem primeru lahko vsaj poskusiš nekaj, čemur se reče kontinuiteta pogovora.

Cannes, maj 1996

Ethan in Joel Coen

Fargo temelji na resničnem dogodku, kar je, glede na vajin opus, precej nenavadno, saj so se vama – kot trdita sama – ideje za filme porajale iz precej obskurnih detajlov. Za Millerjevo križišče je bil to klobuk, ki ga dvigne veter, za Barton Finka osamljeni mož v sobi in za The Hudsucker Proxy človek, ki z veliko hitrostjo pada z zelo visoke stolpnice. Se je ideja za Fargo, kljub "resničnosti" predloge, porodila na podoben način?

Joel: Tokrat ni bilo tako, enostavno – izvedela sva za to zgodbo.

Ethan: Kar prišla je.

Joel: Prijatelj nama jo je povedal že pred nekaj leti.

Je morala pa biti presneto dobra, da je služila kot osnovna ideja za film. Je bilo v njej kaj posebnega?

Ethan: Eden od ključnih razlogov, da sva se je lotila, je bilo dejstvo, da se odvija v Minnesoti, kjer sva tudi sama odrasčala. Nikoli še nisva snemala v Minnesoti in glede na to, da je okolje precej eksotično, se nama je ideja prikazovanja te puste pokrajine zdela precej izzivalna. Morda to ne velja toliko za vas, toda ljudje iz New Yorka ali Los Angelesa nimajo prave predstave o kulturi v teh predelih. Gre za specifičen, precej unikaten geografski prostor.

Kaj si prebivalci Minnesote mislijo o vama, o samem filmu in obratno?

Joel: Reakcije so pravzaprav zelo različne.

Ethan: Nekateri ljudje film zavračajo, kar je po svoje razumljivo, saj se ga z etničnega stališča nisva lotila na specifičen način. Določen sloj ljudi je bil kar počaščen, ne glede na to, da sva tamkajšnje prebivalstvo predstavila na tako nekonvencionalen način, drugi so ga zavrnil.

Skandinavski naglas je seveda prispeval svoje k sodbi. Skupaj: Nedvomno.

Joel: Skandinavci so koncem 19. stoletja precej gosto naselili Minnesoto, predvsem Švedi in Norvežani. Jan Troell je nekoč posnel film...

Ethan: Sedaj je posneto tudi že nadaljevanje... (smeh)

Joel: ...o priseljencih v Minnesoti.

Zakaj sta se oklenila tega, nekakšnega osebnega povratka h koreninam, lastnim spominom, in v kolikšni meri so vajine osebne izkušnje vplivale na "resnični" film, ki ga sedaj gledamo?

Skupaj: Gromozansko.

Ethan: Toda le generalno ...

Joel: Ne v pogledu zgodbe, temveč "biti specifičen

glede miljeja", okraja in pokrajine same, vremena in naglasa ter dikcije – načina, kako ljudje govorijo. Skratka, njihovega obnašanja, ki je na neki način del njihove kulture. Vedeti morate, da nisva tega resničnega primera niti malo raziskovala. Najinemu filmu je služilo samo strogo ogrodje, dejstva; karakterizacija in vsi liki izhajajo iz najine domišljije, kolikor pozna obnašanje tamkajšnjih ljudi. In če dobro premislim, sva se teme lotila z vabilom, da se izogneva vsakršnemu globljemu raziskovanju. Ethan: Nisva hotela posneti dokumentarca.

Šerifinja je v filmih prava redkost. Je mar v Minnesoti veliko žensk, ki postanejo šerifi?

Joel: Ni ravno ustaljena praksa.

Ethan: Toda še vedno zlahka najdete šerifinje.

Joel: Tudi noseče šerifinje, celo presenetljivo veliko število jih je.

Ethan: Ameriški distributer je na premieri obljubil zastoj vstopnice za vse noseče policajke; nismo mogli verjeti, koliko se jih je pojavilo (smeh).

V neki meri je Fargo tudi komedija o družinskih vrednotah oziroma o navadnih ljudeh, ki se skušajo dokopati do stvari, ki niso njihove – kot na primer v Arizona Juniorju.

Joel: Na Fargo nikoli nisva gledala kot na komedijo, čeprav vsebuje veliko prizorov, ki vzbujajo smeh – kar se vseeno razlikuje od klasične komedije. Za naju sta komediji Arizona ali Hudsucker, Fargo pa je kljub vsemu bolj kriminalka. Zanimiva se nama je zdela jukstapozicija med resnimi, krvavimi prizori in temi huronsko smešnimi karakterji.

Ethan: Humor je nekako vkomponiran v film, predstavlja nekakšen stranski produkt karakterizacije in gradnje posameznih prizorov – na primer: "kako bi občinstvo lahko tule nasmejalo".

Vajini prejšnji filmi, predvsem zadnji trije, so se povečini odvijali v interierjih, s katerih dimenzijami sta se posrečno poigravala. V Millerjevem križišču sta prostore namenoma povečala do skrajnosti, v Barton Finku pa pomanjšala in s tem utesnila junaka. Fargo se večinoma dogaja v eksterierju, a se zdi, da sta prostor znova interpretirala po svoje, nekajkrat na zelo abstraktni ravni, denimo v maniri *pittura metafizice*, kakšnega De Chirica. Nazoren je prizor na parkirnem prostoru, posejanem z malimi drevesi, ki sprva deluje povsem nerealno, abstraktno – dokler v kader ne stopi mala figura Steva Buscemija in "prebudi" kader.

Joel: Ja, čeprav se ne strinjam, da obstaja razlika med pojmovanjem, to mešanico interierja in eksterierja, nekaj posebej drugačnega od prejšnjih filmov. Res je, da sva se tokrat malce bolj posvetila sami pokrajini. Fasciniralo naju je predvsem to, da med snemanjem nisva zaznala meje med neskončno zasneženo pokrajino in nebom. Meje ločnice enostavno ni bilo. Ethan: V Minnesoti so fascinantni predvsem eksterierji; v filmu naj bi se glavna drama odvijala znotraj zidov, za katere pa se izkaže, da so dolgočasni.

Joel: Nalašč sva izbrala najbolj konvencionalno notranjo opremo, kar jih lahko najdete v osrednjem delu Amerike...

Steve Buscemi,
Peter Stormare

Ethan: Interierji naj bi igrali stransko vlogo, ne le v arhitekturnem pogledu; tudi zgodba sama doživi vrhunec v eksterierju.

Fargo tudi formalno pomeni vrnitev h koreninam, k filmu Krvavo preprosto. Morda zaradi finančne nerentabilnosti obeh dragih predhodnikov, Barton Finka in še posebej Hudsuckerja?

Joel: Midva se niti ne ozirava nazaj, koliko je film prislužil ali koliko izgubil. Vsak novi film je drug stilistični ali narativni izziv, poskus narediti nekaj drugačnega. Tudi če bi **Hudsucker** doživel gromozanski uspeh, ne bi rekla, "posnemiva še en film izključno v interierju, z drago scenografijo in efekti". Za to, da sva naredila **Hudsuckerja**, sva porabila dve leti in če bi to ponovila, bi se dolgočasila. Treba se je ločiti od komercialnega aspekta, se podati v neznano, iskati nove izzive.

Ethan: **Fargo** je trenutno, moram reči nepričakovano, zelo uspešen v Združenih državah.

Joel: Pravzaprav žanje, glede na produkcijske stroške, neverjeten uspeh, kar pa ne pomeni, da se bova pri novem filmu oklepala iste teme, istega – naturalističnega – načina snemanja, pa naj bo še tako uspešen.

Lahko bi rekli, da sta našla nek nivo, ki si ga lahko privoščita.

Skupaj: Točno to.

Joel: Tudi če bi hotela po **Hudsuckerju** posneti še enega **Hudsuckerja** – mislim na finančni vložek – nama verjetno ne bi uspelo zbrati potrebnega denarja.

Ethan: Po **Hudsuckerju** sva predvsem želela posneti temo, ki si jo (finančno) lahko zlahka privoščiva.

Joel: Uničena sva bila z vseh strani (smeh).

Nekateri kritiki, predvsem v ZDA, so vaju kritizirali tudi zato, ker naj bi šla v finančnem pogledu predaleč, preprosto zato, da bi zadostila svojemu egu. Reagirali so na tak način, kot da vaju je treba naučiti lekcije.

Ethan: Predvsem v ZDA je tako, da so do dragega filma avtomatsko manj prizanesljivi; prvence ali poceni posnete filme lepše sprejemajo.

Joel: To slednje se mi zdi pošteno, ne razumem pa vse medijske evforije glede proračuna in inkasa. Ljudje danes ocenjujejo filme na podlagi poročil o zaslužkih. Kakšna je razlika, če je film nekje v Iowi prislužil 5 ali 15 milijonov? Ali če je v prvem vikendu potegnil 6 ali 16 milijonov? Ne razumem vse te burke, toda nekatere to očitno fascinira.

Al Pacino je včeraj napadal nasilje v filmih, češ da ga današnji filmarji ne vpeljujejo v dela zaradi moralnega stališča, temveč predvsem zaradi t.i. ustvarjalnega: ker nimajo idej, jim je nasilje eden izmed izhodov iz ustvarjalne krize.

Joel: Jezus, sedaj bo pa Pacino dajal izjave o nasilju v filmih!

V zadnjem času je precej podobnih izjav, predvsem z moralnega stališča...

Joel: Kaj ni Pacino v **Brazgotincu** nekoga z motorno žago razžagal na pol (smeh)?

Nasilje v vajinih filmih je bilo vedno karikirano, prej je zbujalo smeh kot pa grozo, morda z izjemo prvenca Krvavo preprosto.

Joel: O nasilju zunaj specifičnega konteksta se je zelo težko pogovarjati; kadar koli je v filmih nasilje poudarjeno do meje abstraktnega, je tako rekoč brez pomena. Pri uporabi nasilja se je treba vprašati, ali ima smisel oziroma – ali bo v nekem trenutku učinkovalo.

Kako se je pri vama vse skupaj začelo, vajino sodelovanje in ustvarjanje? Sta skupaj sedela pred televizijo in gledala filme?

Joel: Med nama so tri leta razlike, kar se danes ne zdi veliko, ko pa si mlad, pomenijo tri leta ogromen prepad. Ustvarjalno sva se nekako zbližala na kolidžu. Ko sem končal šolo, sem kot asistent montaže sodeloval pri mnogih nič-proračunskih hororjih.

Pri Evil Dead Sama Raimija.

Joel: Ja, čeprav je Sam prišel malo pozneje. Skratka, producenti so iskali scenariste in predvsem ljudi, ki so popravljali tuje scenarije; na ta način sva začela najino sodelovanje. Pravzaprav je zgodba za **Krvavo preprosto** nastala iz ostankov, iz posameznih idej teh nerealiziranih scenarijev.

Znano je, da večina vajinih likov nastane z že izbranimi igralci v glavi. Je bilo v primeru Farga podobno?

Ethan: Vsekakor, vse tri glavne vloge sva napisala direktno za Steva Buscemija, Petra Stormara in Frances McDormand.

Stormare je novinec v vajini igralski ekipi.

Joel: Res je, čeprav ga pozna že dolgo. Že pri pisanju scenarija za **Millerjevo križišče** sva pomislila nanj in mu namenila majhno vlogo. Na žalost ga zaradi njegovih gledaliških obveznosti nisva mogla angažirati. Spoznala sva ga, ko je prišel v New York z Bergmanovo produkcijo *Gospodične Julije*, pozneje je v Public Theatru igral še v predstavi s Frances McDormand; od takrat smo dobri prijatelji. Podobno je bilo s Turturrom. Najin kolega je bil njegov sošolec, pozneje sva ga videvala v gledaliških predstavah in ga vzljubila kot igralca. Z Buscemijem je bilo malce drugače, za **Millerjevo križišče** sva ga najela, ker sva potrebovala nekoga, ki lahko govori neverjetno hitro.

Ethan: Podobno je bilo s Holly Hunter in njenim nastopom v **Arizona Junior**; poznali smo se že veliko prej in pomislila sva, da bi jo bilo fino angažirati za vlogo.

Joel: To je še ena posebna zgodba – Frances in Holly sta bili cimri, od tod pravzaprav poznanstvo.

Na nek način je Fargo doslej vajin najtopplejši film. Nemara zaradi "vrnitve domov" – ali gre za evolucijo znotraj vajinega opusa?

Joel: Ne verjamem, da sva v najinem delu kdaj videla kakršen koli napredek (smeh).

Ethan: **Arizona Junior** se mi zdi tudi kar topel film. •

